

**ÁSZÁRI JÁSZAI MARI ÁLTALÁNOS
ISKOLA**

Pedagógiai Program

8. SZÁMÚ MELLÉKLET

SAJÁTOS NEVELÉSI

IGÉNYŰ TANULÓK

FEJLESZTŐ

PROGRAMJA

A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk (teljes vagy részleges integrációjuk). Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvétet és védettséget. Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése, önmagukhoz mért fejlődése, a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják:

- A befogadó iskola vezetője támogatja pedagógusai részvételét az integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken, alkalmat teremt a horizontális tudásátadásra.
- Az együttnevelést megvalósító iskolák pedagógusainak, valamennyi dolgozójának, gyermek- és szülői közösségének felkészítése a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására.
- Az együttnevelés megvalósításában a különböző pedagógiai színtereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülése és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, az elmaradások súlyosságához, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, a tanuló képességei kibontakoztatásának érdekében.
- Multidiszciplináris teamek (pl. többségi pedagógus, gyógypedagógus, szülő, az érintett tanuló stb.), illetve jó gyakorlat e-bank, iskolai „forrásközpont” működtetése – a pedagógusok által kidolgozott egyes differenciált tananyagok, feladatlapok stb. felhasználásával, melyeket az iskola minden pedagógusa használhat, illetve minden pedagógus gyarapítja az anyagokat.
- A nyitott tanulási-tanítási folyamatban megvalósuló tevékenység, amely lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai – esetenként egészségügyi – eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök alkalmazását.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében- oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, a diverzitás iránti

pozitív attitűddel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus, aki

- a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait;
- egyéni fejlesztési tervet készít a gyógypedagógus, konduktor együttműködésével, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz;
- a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyságvizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján – szükség esetén – megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz;
- a neurodiverzitást figyelembe vevő oktatási módszerek, rugalmas tanulásszervezés segítségével minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezetet hoz létre, melyben érvényesül a differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek (az instrukciók adása terén is) alkalmazása, beleértve az értékelést is;
- egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres;
- együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus, konduktor iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba, megosztva vállalja a felelősséget a különleges bánásmódot igénylő gyermek haladásáért.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező – gyógypedagógus, konduktor

- a) segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését;
- b) javaslatot tesz a fogyatékosság, az egyéb pszichés fejlődési zavar, az autizmus spektrum zavar típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.);
- c) segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, ismerteti a speciális eszközök használatát, tájékoztat a beszerzési lehetőségekről;

- d) javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására;
- e) figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra;
- f) együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait;
- g) támogatást nyújt a többségi pedagógus számára a differenciáláshoz a tantervi követelmények szintjén, a következőknek megfelelően: nincs érdemi változtatás a tantervben, elvárt tudásban, hanem több idő, személyi támogatás (többségi pedagógustól, gyógypedagógustól, asszisztentstől), eszközhasználat, differenciált tananyag-feldolgozás révén jut el a gyermek a tantervi célig. Eltérő tantervi célok megjelenítése esetén – a gyermek szakértői véleményének alapján –
- terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon
 - egyéni fejlesztési terv alapján a habilitációs, rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben –, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra;
 - alkalmazza a sajátos nevelési igényű tanuló osztálytermen belüli megsegítésének lehetőségeit a befogadó intézményben;
 - segíti a befogadó pedagógust a szűrésben, az egyéni értékelésben, a gyermek önmagához mért fejlődésének megítélésében;
 - segíti a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását.

Az integrált nevelésben-oktatásban részt vállaló nevelési-oktatási intézmények vegyék igénybe az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI), a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok segítségét. Ennek keretében ismerjék meg az integrált nevelés létező jó gyakorlatait, tapasztalatcsere, tudásháló (képzések, online platform stb.) révén.

Kik az SNI tanulók?

A sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók olyan gyermekek, akik valamilyen fizikai, érzékszervi, értelmi vagy pszichés fejlődési zavarral rendelkeznek, és emiatt az oktatásuk során speciális, egyénre szabott pedagógiai és terápiás támogatásra van szükségük. Az SNI tanulók kategóriájába tartozhatnak például a mozgáskorlátozottak, hallássérültek, látássérültek, beszéd fogyatékosok, valamint a tanulási, figyelem- és magatartási zavarokkal küzdő gyermekek.

A sajátos nevelési igény diagnosztizálása szakértői bizottság által történik, amely az egyes tanulók speciális szükségleteinek megfelelő fejlesztési javaslatokat tesz. Az SNI státusz alapján a tanulók különleges bánásmódot igényelnek, amely lehet integrált oktatás keretében, vagy speciális intézményben, osztályban történő nevelés.

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- az iskolai tanuláshoz szükséges képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, lassúbb ütemű és alacsonyabb szintű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

Habilitációs és rehabilitációs tevékenység céljai és feladatai

A habilitációs és rehabilitációs tevékenységek célja, hogy az SNI tanulók képességeit fejlesszék, a hátrányokat csökkentsék, és az önálló életvitelhez szükséges készségeket és kompetenciákat kialakítsák. A habilitáció olyan fejlesztési folyamat, amely a gyermekek meglévő képességeinek kibontakoztatására, új készségek kialakítására irányul. Ezzel szemben a rehabilitáció célja a már meglévő, de károsodott vagy hiányosan működő funkciók helyreállítása, javítása.

Habilitációs célok és feladatok:

1. **Képességfejlesztés:** A gyermekek meglévő képességeinek fejlesztése, mint például a finommotorika, beszédfejlesztés, szociális készségek erősítése.
2. **Önállóság fejlesztése:** A mindennapi életvitelhez szükséges készségek kialakítása, mint például az öltözködés, önkiszolgálás, közlekedés.
3. **Szocializáció:** Az SNI tanulók beilleszkedésének támogatása a közösségekbe, szociális kapcsolatok kialakítása és fenntartása.
4. **Kommunikáció fejlesztése:** A beszéd, jelbeszéd vagy alternatív kommunikációs eszközök használatának fejlesztése.

Rehabilitációs célok és feladatok:

1. **Funkciók helyreállítása:** A sérült vagy károsodott funkciók helyreállítása vagy kompenzálása speciális terápiák, például logopédia, gyógytorna, ergoterápia alkalmazásával.
2. **Fájdalomcsillapítás és a mozgásfunkciók javítása:** Az SNI tanulók mozgásképességének visszaállítása, fájdalomcsillapítás különböző terápiás módszerekkel.
3. **Kognitív funkciók fejlesztése:** Az értelmi fogyatékos tanulók kognitív képességeinek fejlesztése, a memória, figyelem, gondolkodás javítása.
4. **Mentális egészség támogatása:** A lelki egészség támogatása, szorongásoldás, önbizalom erősítése pszichológiai és pszichoterápiás eszközökkel.

Az SNI tanulók fejlesztésére vonatkozó célok, feladatok és tevékenységek

Az SNI tanulók fejlesztésének célja, hogy az egyénre szabott pedagógiai módszerek alkalmazásával minél teljesebb életet élhessenek, képességeiket kibontakoztathassák, és a társadalomba történő beilleszkedésük is sikeres legyen. Az SNI tanulók fejlesztése komplex folyamat, amely magába foglalja az egyéni fejlesztési terv kidolgozását, a tanórán és azon kívül zajló fejlesztő foglalkozásokat, valamint a szülőkkel és más szakemberekkel való szoros együttműködést.

Fejlesztési célok:

1. **Kognitív képességek fejlesztése:** Az értelmi képességek, problémamegoldó készség, memória, figyelem és gondolkodási folyamatok fejlesztése.
2. **Szociális kompetenciák fejlesztése:** A társas kapcsolatokban való eligazodás, empátia, együttműködési készség fejlesztése.
3. **Kommunikációs készségek javítása:** Beszédképesség, jelbeszéd, írás és olvasás fejlesztése, valamint alternatív kommunikációs módszerek alkalmazása.
4. **Önállóság fejlesztése:** Az önálló életvitelhez szükséges mindennapi készségek fejlesztése, például az öltözködés, tájékozódás, időkezelés.
5. **Érzelmi stabilitás kialakítása:** Az érzelmek felismerése és kezelése, a szorongás és stressz csökkentése, pozitív önértékelés kialakítása.

Fejlesztési feladatok és tevékenységek:

1. **Egyéni fejlesztési tervek készítése:** A tanulók egyéni szükségleteinek felmérése alapján fejlesztési terv kidolgozása, amely magában foglalja a pedagógiai és terápiás célokat, módszereket és eszközöket.
2. **Integrált és egyéni foglalkozások biztosítása:** A tanulók szükségleteinek megfelelően egyéni vagy kiscsoportos fejlesztő foglalkozások szervezése, például logopédiai, gyógytorna, pszichoterápia.
3. **Speciális tananyag és eszközök biztosítása:** Az SNI tanulók számára megfelelően módosított tananyagok és eszközök biztosítása, például könnyített olvasmányok, alternatív kommunikációs eszközök.
4. **Szülőkkel való együttműködés:** A szülőkkel való folyamatos kapcsolattartás, tájékoztatás és bevonás a fejlesztési folyamatba.
5. **Értékelési rendszer kialakítása:** Az SNI tanulók előrehaladásának folyamatos nyomon követése, értékelése, a fejlesztési terv szükség szerinti módosítása.

Követelmények az SNI tanulók fejlesztésével kapcsolatban

Az SNI tanulók fejlesztésére vonatkozó követelmények a nemzetközi és hazai jogszabályokban, irányelvekben és szakmai ajánlásokban rögzítettek. A legfontosabb követelmények közé tartozik a tanulók jogainak tiszteletben tartása, a fejlesztéshez szükséges feltételek biztosítása, valamint a megfelelő pedagógiai és terápiás módszerek alkalmazása.

Legfontosabb követelmények:

1. **Jogszabályi előírások betartása:** A magyar köznevelési törvényvonatkozó rendelkezései.
2. **Szakmai protokollok alkalmazása:** A szakmai ajánlások, protokollok és irányelvek alkalmazása a fejlesztési tervek kialakítása és végrehajtása során.
3. **Pedagógiai differenciálás:** A pedagógiai módszerek differenciálása a tanulók egyéni szükségleteinek megfelelően, figyelembe véve a tanulók különböző fejlődési szintjeit és tempóját.
4. **Folyamatos értékelés és visszajelzés:** A fejlesztési folyamat folyamatos monitorozása, a tanulók előrehaladásának rendszeres értékelése, és a szülők, valamint a szakmai stáb tájékoztatása.
5. **Továbbképzés és szakmai fejlődés biztosítása:** A pedagógusok és terapeuták számára
6. **Intézmény biztosítja:** a speciális tantervet, tanulási segédleteket, a speciális tanulást, életvitelt segítő technikai eszközöket

Az SNI tanulókat fejlesztő szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógiai tanárok kompetenciája:

- a programok, programcsomagok összeállítása,
- a rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés,
- közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztő tevékenység tervezésében, ezt követően a konzultációban.

Az intézményben megvalósuló integrált nevelés, oktatás:

Az iskolai integráció célja, hogy a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók a lehető legnagyobb mértékben együtt nevelkedjenek és tanuljanak ép társaikkal. Az integráció alapelve, hogy minden gyermeknek joga van a teljes értékű oktatáshoz, függetlenül attól, hogy speciális szükségletekkel rendelkezik-e. Az integrált nevelés során az SNI tanulók a többségi iskolai osztályokban vesznek részt a tanórákon, ugyanakkor a szükségleteiknek megfelelően egyénre szabott támogatásban is részesülnek.

- A pedagógusok és a nevelőtestület felkészültsége, amely magában foglalja a speciális pedagógiai módszerek ismeretét és alkalmazását

- Az együttnevelés megvalósításában, a különböző pedagógiai színtereken érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülés specifikus módszertani eljárások alkalmazása.
- Megfelelő, a fejlődést biztosító eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanítást tanulást segítő speciális eszközök alkalmazása.
- A tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszik a pedagógusok a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait, szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készítenek, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosítanak, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaznak,
- A tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat a pedagógusok beépítik, a folyamatos értékelés, hatékonyságvizsgálat,
- a tanulói teljesítmények elemzése alapján az adott szükséglethez igazodó módszerek kerülnek kiválasztásra
- A pedagógusok alkalmazkodnak az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez, együttműködnek különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépítik a pedagógiai folyamatokba.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékoságának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező – gyógypedagógiai tanár az együttműködés során
- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését,
- javaslatot tesz a fogyatékoság típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.)
- segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzési lehetőségekről, javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására,
- figyelemmel kíséri, a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra,
- együttműködik a többségi pedagógusokkal, iránymutatásai során figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,

- terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon – egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben –, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra.

Az iskola szakember ellátottsága:

- 1 fő gyógypedagógus
- 1 fő fejlesztő pedagógus
- 1 fő logopédus óraadóként

Tárgyi feltételek

Az iskola a fejlesztés különböző területeihez szükséges fejlesztő eszközökkel rendelkezik. Változatos mozgásfejlesztő eszközök, fejlesztő játékok és szoftverek, könyvek és egyéb fejlesztő kiadványok állnak rendelkezésre.

Sajátos nevelési igényű tanulóra vonatkozó tananyaggal kapcsolatos tervezési szempontok

Az SNI (Sajátos Nevelési Igényű) tanulók számára készített tananyagok tervezésekor számos szempontot kell figyelembe venni annak érdekében, hogy a tanulási folyamat hatékony és inkluzív legyen. Fontos, hogy mit tanítunk és mi a célunk vele.

1. Differenciálás

- **Egyéni igények figyelembevétele:** Az SNI tanulók különböző szükségletekkel és képességekkel rendelkeznek, ezért a tananyagot úgy kell kialakítani, hogy az megfeleljen az egyéni tanulási stílusoknak és tempónak.
- **Feladatszintek:** A tananyag különböző nehézségi szinteken történő elkészítése lehetővé teszi, hogy minden tanuló a saját képességeinek megfelelő feladatokat végezzen.

2. Vizualizáció és multimodalitás

- **Látványos elemek használata:** Az ábrák, képek, diagramok és színek segíthetnek az információ jobb megértésében, különösen azok számára, akiknek nehézségeik vannak az írott szövegek feldolgozásában.

- **Multimodális megközelítés:** Használjunk hangokat, videókat és interaktív elemeket a tananyagban, hogy több érzékszervet vonjunk be a tanulási folyamatba.

3. Egyszerű és világos nyelvezet

- **Érthető kommunikáció:** Az SNI tanulóknak szóló tananyagokban fontos, hogy a nyelvezet egyszerű, érthető és lényegretörő legyen, kerülve a bonyolult kifejezéseket és szakkifejezéseket.
- **Rövid, világos instrukciók:** Az utasításokat rövid, egyértelmű mondatokban kell megfogalmazni, hogy könnyen követhetők legyenek.

4. Rugalmasság és adaptivitás

- **Rugalmasság a tananyagban:** A tananyagban lehetőséget kell biztosítani a tanulók számára, hogy saját tempójukban haladhassanak, és az igényeikhez igazítva tanulhassanak.
- **Interaktív tanulási lehetőségek:** Lehetővé kell tenni a tanulók számára, hogy a tananyagot interaktív módon fedezzék fel, például játékokkal vagy szimulációkkal, amelyek alkalmazkodnak az ő fejlődési ütemükhöz.

5. Szociális és érzelmi támogatás

- **Kollaboratív tanulás:** A közösségi tanulási formák ösztönzése, amelyek támogatják az SNI tanulókat a társas interakciókban és együttműködésben.
- **Pozitív megerősítés:** Fontos, hogy a tananyag támogassa az önbizalom erősítését és a sikerélmények gyakori biztosítását.

6. Technológiai támogatás

- **Speciális szoftverek és eszközök:** Az SNI tanulók számára készített tananyagok esetében érdemes kihasználni azokat a technológiai eszközöket, amelyek segíthetik őket a tanulásban, például beszéd szintetizátorok, nagyítók vagy speciális oktatási alkalmazások.
- **Digitális hozzáférhetőség:** Biztosítani kell, hogy a digitális tananyagok hozzáférhetőek legyenek minden tanuló számára, beleértve azokat is, akiknek különleges igényeik vannak, mint például a látás- vagy halláskárosultak.

7. Folyamatos értékelés és visszajelzés

- **Egyéni fejlődés követése:** A tananyagnak tartalmaznia kell olyan elemeket, amelyek lehetővé teszik a tanárok számára a tanulók egyéni fejlődésének nyomon követését és azonnali visszajelzés adását.
- **Formative assessment:** Az értékelés során a hangsúlyt az egyéni haladásra és a fejlődésre kell helyezni, nem csupán a teljesítményre. A szakértői véleményben meghatározott értékelési könnyítések, felmentések

8. Környezethez való igazítás

- **Inkluzív környezet kialakítása:** A tananyagot úgy kell megtervezni, hogy az támogatja a befogadó és támogató tanulási környezetet, ahol az SNI tanulók is teljes értékű résztvevői lehetnek az oktatásnak.

Ezek a szempontok segíthetnek abban, hogy az SNI tanulók számára készített tananyagok ne csak elérhetőek, hanem hatékonyak és élvezetesekek is legyenek.

Az SNI tanulók integrációját segítő speciális módszerek

Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók:

Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Specifikus tanulási zavarok:

Diszlexiás gyermekek oktatása

A diszlexia olvasási zavar, melynek fő tünete az olvasási képesség elmaradottsága az életkor, iskolázottság és intelligencia alapján elvárható szinttől. A diszlexiás gyermek számára nehézséget okoz az olvasás hagyományos módszerekkel történő elsajátítása, az idegen nyelv tanulása.

Fő célkitűzések:

- az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újra tanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló ,a homogén gátlás elvét figyelembe vevő analizáló-szintetizáló módszerrel;
- stabil betűismeret, betű-hang megfeleltetés kialakítása;
- biztos szóolvasás kialakítása mind valódi, mind álszavak esetében;
- olvasás fluenciájának/gördülékenységének elősegítése;
- az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt;
- szövegértési stratégiák kialakítása;
- a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során;
- az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel;
- a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, a tanulás támogatása pl. képekkel, gondolattérképpel, nyomtatott óravázlatokkal, a szövegek auditív felkínálásával (pl. hangoskönyvek, optikai karakterfelismerés stb.), gépírással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával;
- speciális olvasástanítási program alkalmazása;
- a diszlexia reedukáció (olvasás újra tanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása;
- az olvasási kedv felébresztése, a motiváció erősítése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése,
- verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése,
- modalitásspecifikus integráció fejlesztése,

- különböző észlelési funkciók fejlesztése.

Diszgráfias gyermekek oktatása

A diszgráfia elsődlegesen az írásképet jellemző zavar. Kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő íráskészség kialakítása, annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépírás verziókban) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

Fő célkitűzések:

- az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (ráírás, másolás, önálló íráskivitelezés);
- a különböző írásformák tanulói képességekhez, szükségletekhez és preferenciákhoz illesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- eszköz (ceruza, ceruzafogó) helyes használata;
- megfelelő testtartás kialakítása az írás során;
- a mozgáskoordináció fejlesztése;
- a testséma biztonságának kialakítása, a szenzomotoros integráció fejlesztése;
- a vizuomotoros koordináció/szem-kézmozgás összerendezettségének fejlesztése;
- célirányos mozgások fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra, praxiára/célirányos mozgások kivitelezésére;

Helyesírási zavar/ diszortográfia/

A diszortográfia az írás tartalmában megnyilvánuló probléma. A helyesírás zavara esetében kiemelt feladat az írott nyelv helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak készségszintű elsajátítása.

Fő célkitűzések:

a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása;

a fő helyesírási szabályok begyakoroltatása (a kivételek megtanulásának mellőzésével), analógiás stratégiahasználat kialakítása;

önmonitorozás, önellenőrzés rögzítése;

a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése;

- beszédpercepció fejlesztése;
- verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése;
- modalitásspecifikus integráció fejlesztése;
- hang-betű megfeleltetés fejlesztése.

Diszkalkuliás gyermekek oktatása

Jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következésképpen nehezített lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.

Fő célkitűzések:

- a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése;
- matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása;
- a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematika-nyelv tudatosítása;
- a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés;
- segítő, kompenzáló eszközök használatának lehetővé tétele;
- a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása;
- a matematikai gondolkodás és érvelés (kérdésfeltevések, szóbeli kifejezés, érvelés, divergens, ill. konvergens gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, problémamodellezés, algoritmikus gondolkodás) fejlesztése;
- a diszkalkulia reedukáció speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése;
- szám- és mennyiségfogalom kialakítása, magasabb szintű matematikai fogalmak kialakítása, alkalmazása, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldásának segítése, fejlesztése;
- a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése;
- a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése;
- az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

Az iskolai készségek kevert zavara.

Olyan nehezen meghatározható zavarok kategóriája, amelyek érintik az aritmetikai, az olvasási vagy helyesírási készségeket, s amelyek nem írhatóak kizárólag az alacsony szellemi érettség vagy a nem megfelelő iskoláztatás rovására.

Kevért specifikus fejlődési zavarok

Ebben az esetben a beszéd, a nyelv, az iskolai készségek, motoros funkciók kombinált fejlődési zavara észlelhető, de önmagában egyik tünet sem elegendően kifejezett, hogy elsődleges diagnózisként alkalmazható volna.

ADHD-s (figyelemhiányos hiperaktivitás-zavaros)gyermekek oktatása

A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló a figyelmi, aktivitási és impulzivitási nehézségei ellenére elsajátítsa az osztályfokának megfelelő ismereteket és kompetenciákat minden tantárgy esetében. Cél, hogy az ismeretszerzés és -alkalmazás, a tudásgyarapítás és képességfejlődés osztálytermi és hétköznapi szintereken is megvalósuljon.

Fő célkitűzések:

- a figyelem- és viselkedésszabályozás egyensúlyának megteremtése személyre szabott támogatással;
- teammunka keretében gyógypedagógiai, pszichológiai, szakorvosi együttműködés;
- a figyelem tartósságát biztosító környezeti feltételek megteremtése;
- a túlzott viselkedéses aktivitás veszélytelen és nem zavaró levezetésének megteremtése;
- fokozott egyéni bánásmód;
- az önszervezési képesség, az önkontroll fejlesztése;
- önbecsülés és pozitív énkép kialakítása;
- szociális készségek fejlesztése, beilleszkedés elősegítése;
- feladat kivitelezés idői és téri struktúrájának megtervezése és kivitelezése;
- dicséret, jutalom, motiválás, sikerélmény biztosítása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- ADHD esetén a képességfejlesztés kiemelt területe az önszabályozás fejlesztése;
- a társas szabályok, a mindennapi együttéléshez szükséges normák kialakítása és betartatása;
- a mindennapi együttéléshez szükséges szociális/társas készségek kialakítása, fejlesztése;
- a figyelmi működés és a kontrollált viselkedés kialakításának támogatása;
- speciális figyelemtréning, különösen a tartós figyelemre vonatkozóan;
- koncentráció fejlesztése;

- utasításkövetés gyakorlása, fejlesztése;
- a türelem, késleltetés és gátlás képességének fejlesztése;
- mozgáskoordináció, biztonságos mozgáskivitelezés fejlesztése, adekvát mozgásos aktivitás biztosítása.

Magatartásszabályozási zavar

Jellemzői a visszatérő és tartós disszociális, agresszív vagy dacos magatartás-sémák. A magatartásszabályozási zavar esetében kiemelt feladat a közösségi szabályokhoz alkalmazkodó, szervezett viselkedés kialakítása, a szélsőséges megnyilvánulások leépítése, az önkontroll, az érzelmi egyensúly megteremtése.

Fő célkitűzések:

- az önszabályozás fejlődésének támogatása pedagógiai eszközökkel;
- kihívást jelentő viselkedések/viselkedésproblémák csökkentése;
- adaptív viselkedés, szabálykövetés, szabálytartás kialakulásának támogatása;
- társas készségek, kapcsolatok fejlesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- düh- és agressziókezelés fejlesztése,
- érzelemfelismerés és érzelemkifejezés fejlesztése,
- kommunikáció fejlesztése,
- konfliktuskezelési képesség, problémamegoldás fejlesztése,
- megküzdési képesség fejlesztése,
- figyelmi működés fejlesztése.

Eszközei lehetnek:

- kognitív viselkedésterápiás eljárások egyes elemeinek alkalmazása pedagógiai helyzetben;
- a mindennapi tevékenységek végzéséhez, iskolai elvárások teljesítéséhez igazított idői keretek rendszeres alkalmazása (napirend);
- tevékenységek végzésének, iskolai feladatok teljesítésének lépésekre bontása (folyamatábra/forgatókönyvek);
- sikerélmény biztosítása, pozitív megerősítés, jutalmazási technikák bevonása;
- együttműködés a családdal és más szakemberekkel.

Enyhe értelmi fogyatékossgal élő gyermekek oktatása

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók gyógypedagógiai értelemben a tanulásban akadályozott gyermekek körébe tartoznak, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okokra

visszavezethető gyengébb funkcióképessége, illetve a tartósan kedvezőtlen környezeti hatások miatt a neurológiai érés lelassulása folytán tartós, átfogó tanulási problémákat mutatnak.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési-oktatási szempontú jellemzői:

1. Tananyag differenciálása:

- A tananyag és a tanítási módszerek testreszabása az egyéni képességekhez.
- Egyszerűbb feladatok és lassabb tanítási tempó alkalmazása.

2. Strukturált környezet biztosítása:

- Átlátható és kiszámítható környezet, amelyben a gyermekek biztonságban érezhetik magukat.
- Az osztályterem fizikai és pedagógiai struktúrájának kialakítása a tanulók igényeihez igazítva.

3. Egyértelmű utasítások és visszajelzések:

- Az egyszerű, egyértelmű utasítások segítik a gyermekeket a feladatok megértésében.
- Gyakori visszajelzések és dicsérek használata a motiváció fenntartására.

4. Egyéni oktatási terv (IEP):

- Az IEP (Individuális Fejlesztési Terv) kidolgozása a gyermek képességeinek és szükségleteinek figyelembevételével.
- A célok és elvárások testreszabása az egyéni fejlődés elősegítésére.

5. Szociális készségek fejlesztése:

- Csoportos tevékenységek és szociális interakciók ösztönzése, amelyek segítik a társas kapcsolatok kialakítását és fenntartását.
- Az önállóság és az önértékelés fejlesztésének támogatása.

A tanuló fejlődését támogató feltételek:

- megfelelő osztálylétszám;
- az aktív tanulás biztosítása;
- a szükségleteknek megfelelő tanulásszervezési mód kiválasztása;

- a személyre szabott tanulás lehetősége;
- differenciálás alkalmazása;
- együttnevelés során a kéttanáros modell alkalmazása és/vagy a pedagógus-gyógypedagógus szoros együttműködése, rendszeres konzultációja;
- fejlesztő értékelés (tanulást támogató értékelés) alkalmazása.

Autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek oktatása

Az autizmus spektrumzavarok az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei:

1. Egyénre szabott megközelítés:

- Az oktatás során minden autizmus spektrumzavarral élő gyermek sajátos szükségleteihez és képességeihez igazított terv kialakítása.
- A rugalmasság biztosítása a tanítási módszerek és célok tekintetében.

2. Strukturált és kiszámítható környezet:

- A napi rutin és az osztálytermi környezet strukturálása a kiszámíthatóság érdekében, ami csökkentheti a szorongást.
- Vizualizációs segédeszközök (pl. képek, piktogramok) használata a megértés elősegítésére.

3. Kommunikáció támogatása:

- Alternatív és augmentatív kommunikációs módszerek (AAC) alkalmazása, mint például képek, kézjelek vagy technológiai eszközök.
- A verbális kommunikáció mellett a nonverbális jelek fejlesztése is fontos.

4. Szociális készségek fejlesztése:

- Strukturált szociális interakciók és csoportos tevékenységek, amelyek célja a társas készségek fejlesztése.
- A szociális történetek és szerepjátékok használata a különböző helyzetekre való felkészüléshez.

5. Támogató tanári hozzáállás:

- Empatikus és türelmes tanári hozzáállás, amely segíti a gyermekek fejlődését és a tanulási nehézségekkel való megküzdést.
- Az egyéni fejlődés folyamatos nyomon követése és az oktatási terv szükség szerinti módosítása.

Beszéd és nyelvfejlődés zavara

Beszéd fogyatékos az a gyermek, tanuló, akinél veleszületett vagy szerzett idegrendszeri működési zavarok és a környezeti hatások következtében jelentős mértékű a beszédbeli késés, akadályozottság. Ennek következtében átmeneti, illetve tartós zavarok léphetnek fel a nyelvi, kommunikációs és a későbbiek során a tanulási képességekben, valamint a szociális kapcsolatok kialakításában.

Az akadályozottság megmutatkozhat:

- a beszédhangok helytelen ejtésében
- a beszédészlelés és - megértés zavaraiiban,
- a beszédritmus sérülésében
- a grafomotoros és a vizuomotoros koordináció éretlenségében
- az általános beszédgyengeséggel együtt járó részképesség -kiesésekben
- a különböző jellegű diszfóniák, a hangadás kóros elváltozásai szintén a beszéd fogyatékoság körébe sorolhatók.

Fejlesztésük alapelvei:

- Törekedni kell a pszichológiai és fiziológiai tényezők összhangjára, a személyiség és a beszéd működés kölcsönhatására, funkcionális összefüggésrendszerére.
- A fejlesztés legyen tudatos és tervszerű, melynek során a beszéd állapotának felmérésétől az egyénre szabott terápiás terv meghatározásán át a tudatos módszerválasztáson túl a komplexitás és a folyamatkövetés is megvalósul.

- A módszerek megválasztásakor az életkor, a kognitív készségek, a szocioadaptív viselkedés és a szociokulturális környezet sajátosságainak figyelembevétele szükséges.
- A fejlesztésében meghatározó a sokoldalú perzepciós fejlesztés.
- Fontos a transzferhatások tudatos kihasználása, mivel a nyelvi és kognitív képességek kölcsönhatásban állnak, így a terápia hatékonysága fokozható.
- -A kezelési folyamatban a rehabilitációs, rehabilitációs órák mellett a következményes tanulási- és viselkedészavarok megelőzése és kezelése érdekében a logopédiai terápiával párhuzamosan gyógypedagógus, pszichológus vagy mentálhigiénés szakember bevonása is szükségessé válhat.
- A fejlesztést a szülők támogató együttműködése segíti.

Szelektív mutizmus (elektív mutizmus)

A **szelektív mutizmus** olyan zavar, amikor az egyébként jó beszéd-készséggel rendelkező gyermek bizonyos helyzetekben egyáltalán nem beszél. A zavar más személyiségvonásokkal is társul, mint például szociális szorongás, visszahúzódnás, (túl)érzékenység és ellenkezés.

A. A személy következetesen nem képes beszélni olyan konkrét társas helyzetekben, melyekben elvárják tőle a beszédet (pl. iskolában), annak ellenére, hogy más helyzetekben beszél.

B. A tünetek akadályozzák az iskolai vagy munkahelyi teljesítményt vagy a társas kommunikációt.

C. A zavar fennállásának időtartama legalább egy hónap (nem korlátozódik az iskola első hónapjára).

D. A beszéd kudarca nem tulajdonítható a társas helyzetben szükséges beszélt nyelv ismeretével vagy biztonságos használatával kapcsolatos hiányosságnak.

E. A tünetek nem magyarázhatók jobban kommunikációs zavarral (pl. a beszéd folyamatosságának gyermekkori kezdetű zavarával) és nem kizárólag autizmus spektrum zavar, szkizofrénia vagy egyéb pszichotikus zavar során jelentkeznek. "

A szelektív mutizmus tehát nem a beszéd- és nyelvi képességek fejletlensége miatt kialakuló zavar. A gyermek beszédfejlődése normál ütemben halad, de a gyermek bizonyos közegekben

- leggyakrabban idegenek jelenlétében, óvodában, iskolában - nem hajlandó beszélni. A hozzá intézett közléseket és azok tartalmát teljes mértékben érti. Ritka esetben segítheti a kialakulását kétnyelvű közeg.

A szelektív mutizmus oka legfőképpen a társas helyzetektől való szorongásban keresendő.

Az óvodában, iskolában semmiképpen sem szabad erőltetni, noszogatni a gyermeket, hogy beszéljen, és az sem célravezető, ha kiemelt figyelmet kap, hisz ez szorongását, szociális helyzetektől való félelmét még inkább erősíti. A legrosszabb szituáció az, ha társai megszegyenítik, csúfolják, elutasítják. Az ilyen gyermeknek nagy szüksége van az elfogadásra. **A pedagógus személye** kiemelt jelentőséggel bír a gyermek óvodai és iskolai pályafutásában. Nagyon fontos, hogy türelmes, elfogadó és tapintatos legyen.

A **mutizmus terápiáját** általában pszichológus végzi, de néhány esetben pszichiáter, vagy logopédus is ellátja a mutista gyermeket.

Minden csoport esetében kulcsfontosságú, hogy a tanárok és a segítő személyzet alaposan ismerje a gyermekek egyéni igényeit, és ennek megfelelően alakítsa ki az oktatási környezetet és módszereket.